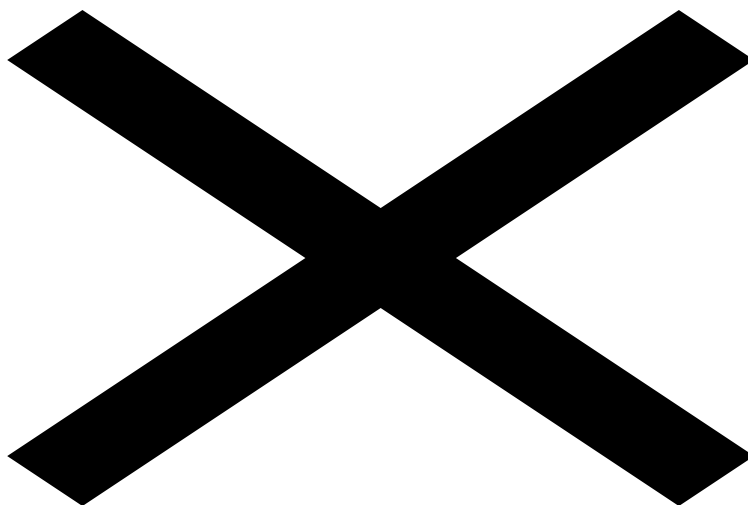

DUALISMUL AUSTRO-UNGAR

INDEPENDENTA

La 2 decembrie 1848, ziua comemorării înfrângerii Austriei și Rusiei de către Napoleon la Austerlitz (1805), împăratul Ferdinand I, rege al Ungariei și Boemiei, a renunțat la tron în favoarea tânărului său nepot Francisc Iosif (Franz Joseph I). Transferul de putere a avut loc în orașelul Olmütz din Moravia, unde curtea imperială habsburgă a găsit adăpost, după părăsirea intempestivă a Vienei, cucerită de revoluționari. Bătrânul împărat, care domnea din 1835, era - se pare - cu mințile slabe și bolnav și nu putea face față evenimentelor bulversante ale anului 1848, care zguduiau Imperiul Habsburg.

Arhiducele Franz era fiul arhiducelui Franz Carol (fratele lui Ferdinand) și al arhiducesei Sofia. Revoltele polonezilor, italienilor și cehilor sunt zdrobite repede, însă cea a ungarilor este mult mai serioasă și habsburgii cer ajutor rușilor. Franz Joseph a fost încoronat ca împărat al Austriei și rege al Boemiei la începutul domniei, însă rege al Ungariei a devenit abia peste două decenii, în 1867. Domnia sa lungă a durat până în 1916. Cele două jaloane temporale ale stăpânirii sale au fost revoluțiile de la 1848 și Primul Război Mondial.

Imperiul era în criză. După câteva succese militare, provinciile multinaționalului conglomerat habsburg încep să se desprindă. În 1849 dieta maghiară a declarat dinastia habsburgă detronată, iar Ungaria s-a proclamat stat independent, care după patru luni a reintrat în componența imperiului, în urma înfrângerii ungarilor de oștile austro-ruse. În 1859, în urma războiului cu francopiemontezii (înfrângeri la Magenta și Solferino), imperiul pierde Lombardia. În 1866 austriecii au luptat cu prusienii și cu italienii.

Înfrânți de prusieni la Sadova, în iulie, pierd rolul conducător în cadrul Confederației germanice (care este desființată) și după tratatul de la Viena cu italienii pierd Veneția. Anticipând dezintegrarea Imperiului, diplomații lui Franz Joseph încep, în 1864, tratative cu maghiarii, care pretind ca principală și obligatorie bază a negocierilor unirea fără condiții a Marelui Principat al Transilvaniei cu Ungaria, formula imperioasă a revoluției maghiare de la 1848. Împăratul are reticențe, deoarece însemna completa sacrificare a sașilor (germani ca și austriecii) și a Românilor. Catastrofa de la Sadova accelerează tratativele și la 5/17 februarie 1867 a fost creat sistemul dualist

al Imperiului Austro-Ungaria.

Prin legea XII din 1867, dualismul a fost consacrat ca sistem de stat. Împăratul a reinstabilit constituția și legile Ungariei de la 1848. La 27 mai 1867, împăratul a fost încoronat ca rege apostolic al Ungariei. Tratatul austro-ungar din 1867 este numit în limba germană Ausgleich - compromis, și termenul este absolut justificat. Este o înțelegere amestecată, încurcată, confuză, greu de înțeles. Nu este nici unire, nici separare, ci ceva între, o mixtură, un melée. Tratatul unește și separă, în același timp, două state suverane, fiecare cu aceleași drepturi, sub stăpânirea unicului monarh cu dublă titulatură: împărat al Austriei și rege al Ungariei. Combinația are numele oficial de Austro-Ungaria. Imperiul austriac cuprinde 17 provincii, iar regatul Ungariei - fostele posesiuni ale coroanei Sfântului Ștefan: Ungaria, Croația, Slavonia (Slovacia), Serbia și Transilvania. Cele două componente ale Imperiului se vor numi după pârâul Leitha de lângă Viena, care desparte cele două părți: Austria - Cisleithania (Cis - dincoace de Leitha) și Ungaria - Transleithania (dincolo de Leitha). Fiecare este condusă de o națiune, care se considera superioară celorlalte, poporul suveran (Herrenvolk - poporul de domni, de stăpâni): germanii în Austria, maghiarii în Ungaria. O legendă pretinde că prim-ministrul austriac ar fi spus omologului său ungar: „Supravegheați-vă hoardele. Noi îi vom supraveghea pe ai noștri”.

Treburile importante comune sunt politica externă, armata (terestră și navală), finanțele și alte câteva de mai mică importanță. Cheltuielile pentru serviciile și activitățile comune sunt stabilite printr-un contract temporar valabil pentru zece ani, semnat de cele două națiuni, care poate fi modificat după acest timp și fiecare are dreptul să-l rezilieze (Monarchie auf Kündigung).

Afară de unitatea monarhică, exista o armată comună. Ungurii și-au creat imediat o armată proprie: honvezii. Germanii au alcătuit și ei o forță analogă: Landwehr (arma, apărarea de țară). Analizând dualismul, constatăm că elementele care separă sunt mai numeroase decât cele care unesc.

În privința Transilvaniei, autonomia sa a fost anulată, Marele Principat fiind inclus între provinciile maghiare precum Croația, Slovacia, Serbia, Voivodina. Cancelaria aulică transilvană de la Viena a fost deființată. În martie 1867, Parlamentul maghiar a instituit suveranitatea totală asupra Transilvaniei. În iunie 1867 au fost abrogate legile privind egala îndreptățire a Națiunii Române și pentru Limba Română. Dieta Transilvaniei a fost dizolvată de împărat. Unirea Transilvaniei cu Ungaria a fost stabilită prin legea specială din 1868, care recunoștea egalitatea în drepturi civile, politice, profesionale și unele privilegii acordate cândva tuturor naționalităților (de exemplu, limba maternă în învățământ).

Prin reglementările compromisului din 1867, se transpuneau în realitate principiile revoluției maghiare de la 1848: statul național maghiar în granițele coroanei Sfântului Ștefan (Ungaria Mare) cu o singură națiune politică: cea maghiară, limba oficială de stat: limba maghiară. Se sublinia că nu este un stat multinațional. Incluziunea Transilvaniei în regatul maghiar s-a făcut treptat. Tot treptat, libertățile și privilegiile au fost restrânse, unele dintre ele până la anulare.

Românii nu au stat pasivi. S-au organizat și au început lupta împotriva sistemului dualist. În mai 1867 s-a constituit, la București, Societatea Transilvania, condusă de Alexandru Papiu Ilarian. În ianuarie 1868 a apărut la Brașov revista Transilvania, redactată de George Barițiu. Frunțașii transilvăneni întruniți la Blaj au adoptat un protest împotriva încorporării Transilvaniei în Ungaria, numit Pronunțământul de la Blaj, în 3/15 mai 1868, după 20 de ani de la Marea Adunare de la Blaj. La Timișoara, în Conferința Românilor din Banat și Ungaria din ianuarie 1869, s-a înființat Partidul Național al Românilor din Banat și Ungaria. O lună mai târziu, în februarie 1869, Conferința Națională a Românilor de la Miercurea a hotărât întemeierea Partidului Național Român din Transilvania.

Lupta continuă a patrioților din Transilvania pentru independența națională s-a concretizat prin Marea Adunare de la Alba-Iulia din 1 decembrie 1918, când au hotărât Unirea Transilvaniei cu Țara.

Profesor **VIOREL GH. SPETEANU**